

SXEDIO.76R

ΙΟΥΝΙΟΣ 1931: Ο ΠΡΟΞΕΝΟΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΑΛΕΞΗΣ ΚΥΡΟΥ ΤΑΣΣΕΤΑΙ ΥΠΕΡ ΠΙΟ ΕΝΤΟΝΟΥ ΚΑΙ ΑΔΙΑΛΛΑΚΤΟΥ ΑΓΩΝΑ ΓΙΑ ΕΝΩΣΗ ΣΕ ΑΝΤΙΘΕΣΗ ΜΕ ΤΟΝ ΠΡΩΘΥΠΟΥΡΓΟ ΕΛΕΥΘΕΡΙΟ ΒΕΝΙΖΕΛΟ Ο ΟΠΟΙΟΣ ΘΕΩΡΕΙ ΤΟΝ ΕΝΩΤΙΚΟ ΑΓΩΝΑ ΟΥΤΟΠΙΑ. Ο ΚΥΒΕΡΝΗΤΗΣ ΣΤΟΡΡΣ ΠΑΡΕΜΒΑΙΝΕΙ ΣΤΟΝ ΒΕΝΙΖΕΛΟ ΚΑΙ ΕΞΑΦΑΛΙΖΕΙ ΤΗ ΜΕΤΑΘΕΣΗ ΤΟΥ ΚΥΡΟΥ ΣΤΙΣ ΠΑΡΑΜΟΝΕΣ ΤΗΣ ΕΚΡΗΞΗΣ ΤΩΝ ΟΚΤΩΒΡΙΑΝΩΝ

Ενώ ο νέος πρωθυπουργός της Ελλάδας Ελευθέριος Βενιζέλος διαμηνούσε στους Κυπρίους ότι έπρεπε να θεωρούν το Κυπριακό θέμα, ως θέμα μεταξύ τους και της Αγγλίας παρά ως θέμα μεταξύ Ελλάδας και Αγγλίας, ο νέος πρόξενος της Ελλάδας στη Λευκωσία Αλέξανδρος ή Αλέξης Κύρου, κυπριακής καταγωγής από μητέρα, φαινόταν να διαφωνεί.

Μόλις πάτησε το πόδι του στην Κύπρο ο Αλέξης Κύρου ήλθε σε επαφή με τον Αρχιεπίσκοπο όπου σίγουρα συζήτησε το θέμα της Ενωσης, χωρίς ωστόσο να ανακοινωθεί ο,τιδήποτε.

Εγραφε η εφημερίδα της Λευκωσίας "Ελευθερία" στις **16 Ιουλίου 1930:**

" Διά του καταπλεύσαντος εις Λεμεσόν τη παρελθούση Κυριακή ατμοπλοίου "Ιφιγενείας" αφίκετο εξ Αθηνών ο άρτι διορισθείς νέος Πρόξενος της Ελλάδος εν Κύπρω κ. Αλέξανδρος Κύρου, τον οποίον υπεδέχθη επί του ατμοπλοίου κατελθών επί τούτω εις Λεμεσόν, ο αναπληρωτής Πρόξενος κ. Α. Αρτέμης. Ο κ. Κύρου ανήλθεν αμέσως εις Λευκωσίαν μετά της κυρίας του και κατέλυσε προσωρινώς εις το ξενοδοχείον **George**, αυθημερόν δε επεσκέφθη την Α. Μ. τον Αρχιεπίσκοπον.

Την επαύριον Δευτέραν περί ώραν **6** μ.μ. ανεπισήμως και επί παρουσία μόνον της Α.Μ. του Αρχιεπισκόπου, της επιτροπείας του ναού Φανερωμένης και του ιερατείου του ναού, κατέθεσεν ο Ελλην Πρόξενος τον στέφανον τον οποίον απέστειλεν η εν Αθήναις Κεντρική Επιτροπή της εκατονταετηρίδος,

όστις είναι εξ οξειδωμένου χαλκού επί πλακός με τη επιγραφήν "Η Κεντρική Επιτροπή Εκατονταετηρίδος προς τους μάρτυρας και ήρωας της Κύπρου".

Κατά την κατάθεσιν του Στεφάνου ο έντ. Πρόξενος ανήλθε μετά του Μ. Αρχιεπισκόπου εις το Συνοδικόν του ναού Φανερωμένης όπου προσεφέρθησαν αναψυκτικά".

Ο Αλέξης Κύρου πίστευε στην ένωση και προωθούσε το ενωτικό κίνημα παρά τις παροτρύνσεις και οδηγίες του Βενιζέλου για το αντίθετο.

Ο Κύρου πίστευε ακόμα ότι η Κύπρος θα κέρδιζε πολλά στον οικονομικό τομέα γενικά.

Στο βιβλίο του "Όνειρα και Πραγματικότητας", Αθήναι- Ζάκυνθος **1969**, ο Αλέξης Κύρου έγραφε:

"Της τριαύτης καταστάσεως μία και μόνη προεβάλλετο θεραπεία: Η ένωσις μετά της Ελλάδος. Η ένωσις, η οποία θα είχε ως αποτέλεσμα να περιληφθή η μικρά Κυπριακή οικονομία εντός της ευρύτερας ελληνικής με τας μεγαλυτέρας δυνατότητας προμηθειών και τοποθετήσεων τόσον εις την αγγλικήν όσον και εις άλλας ξένας αγοράς.

Η ένωσις η οποία θα επέφερε την πύκνωσιν της διά θαλάσσης και δι' αέρος επικοινωνίας μετά της Ελλάδος και δι' αυτής μεθ' όλου του κόσμου. Η ένωσις, η οποία θα ήρχετο να υπενθυμίση εις τους κυπρίους ότι ήσαν νησιώται και ότι κατά συνέπειαν, δεν ήτο δυνατόν να είναι παραδεκτή η ανυπαρξία, την εποχήν εκείνην, δύο σοβαρών πλουτοπαραγωγικών πηγών, της αλιείας και της σπουγγαλιείας, ίνα μη γίνη λόγος περί ναυτιλίας.

Η ένωσις η οποία θα έδιδε ζωήν εις την τότε εξ ολοκλήρου σχεδόν, ανεκμετάλλευστον κυπριακήν βιομηχανίαν, την παρουσιάζουσαν εν τούτοις τόσον πρόσφορον έδαφος διά την άνθισιν ωρισμένων επιχειρήσεων σχετικών με την συσκευασίαν οπωρικών, την εξαγωγήν αιθερίων ελαίων, την σαπυνοποιίαν και ετέρους συναφείς κλάδους,

Η ένωσις η οποία θα προεκάλει συστηματικώτεραν εκμετάλλευσιν των κοιτασμάτων

αμιάντου του Τροόδους και της Λεύκας των Χαλκούχων σιδηροपुरιτών της Σκουριωτίσης και των άλλων μεταλλευμάτων και χρησίμων ορυκτών της νήσου (Χαλκού, μαγγανίου, χρωμίου, γύψου κλπ). Η Ένωση, η οποία θα έπρεπε πρωτίστως να φέρη αμέσως εις την Κύπρον κεφάλαια διά την επείγουσαν εκτέλεσιν σοβαρών αρδευτικών έργων, διά των οποίων θα ηνοιγέτο εις την γεωργίαν και την κτηνοτροφίαν απέραντον πεδίο αναπτύξεως".

Ο Βενιζέλος, όμως, ήταν αντίθετος με την γραμμή που προωθούσε ο άνθρωπος του στην Κύπρο και παράλληλα διαμηνούσε και στους ίδιους τους Κυπρίους ότι έπρεπε να εγκατέλειπαν τις ανεδαιφικές και ουτοπιστικές διεκδικήσεις και να πολιτεύονταν σαν νομιμόφρονες βρετανοί υπήκοοι.

Προσθέτει ο Αλέξης Κύρου στο βιβλίο του στη σελίδα **94**:

"Ως εξ όλων των ανωτέρω καταδεικνύεται, απέβαινε βραδέως μεν, αλλ' ασφαλώς αποδοτική η τόσον συστηματικώς εφαρμοσθείσα πολιτική της, διά θετικών και νομίμων πάντοτε μέσων αντιμετώπισεως της "αφελληνιστικής" τακτικής των βρεττανών, αποφευγομένης επιμελώς κάθε υπερβολής και ακρότητος, όταν και έρχομαι έτσι εις το πλέον δυσάρεστον μέρος της αφηγήσεως μου- παρενέβη ο αείμνηστος Ελευθέριος Βενιζέλος. Κατά το θέρος του **1931** τον επισκέφθησαν εις τας Αθήνας δύο -τρεις εκ των πολιτικών ηγετών των ελληνοκυπρίων, οι οποίοι είχαν υποχρεωθεί να παροσαμοσθούν, βαρεία τη καρδία, προς τακτικήν που έθετεν οριστικόν τέρμα εις επωφελείς συναλλαγάς μετά του βρεττανού κυβερνήτου και της Βρετανικής διοικήσεως. Και ο μεγάλος ο ιστορικός εκείνος Πρωθυπουργός της Ελλάδος- μια ακόμη περίπτωση της ελλείψεως μέτρου, της, ως ήδη ελέχθη επιδειχθείσης υπ' αυτού εις τους διπλωματικούς χειρισμούς της τελευταίας περιόδου της πανενδόξου σταδιοδρομίας του- χωρίς να ζητήση να λάβη γνώσιν των εκθέσεων μου, που είχαν εγκριθή από το Υπουργείον, δεν περιωρίσθη εις το να κακίση και

πλήρως ν' αποκηρύξη τον " σωβινιστήν" εν Λευκωσία πρόξενον του, αλλά και εξώρκισε τους επισκέπτας του με όλον το τεράστιον κύρος του, να μη προσπαθούν να μιμῶνται την ιδικὴν του πολιτείαν εις την Κρήτην, διά την οποίαν πικρῶς εἶχε μετανοήσει, αλλά να θέσουν αδιστακτικῶς και αποφασιστικῶς κατὰ μέρος " ανεδαφικὰς" και " ουτοπιστικὰς" ἐλπίδας και να πολιτεύωνται ἐφεξῆς ὡς νομιμόφρονες, πιστοὶ και ἀφωσιωμένοι υπῆκοοι τῆς προοδευτικῆς και φιλελευθέρου Ἀγγλίας (Αἱ ἀναμνήσεις μου ἐπὶ των λεχθέντων ὑπὸ του Βενιζέλου στηρίζονται ὄχι μόνον εις προφορικὰς ἀνακοινώσεις ἐνός ἐκ των παραστάντων εις την συνάντησιν ἐκείνην, ἀλλὰ και ἐπὶ τηλεγραφήματος, το οποίον ἔλαβον τῆ ἐπομένην περὶ αὐτῆς, ἀπὸ το Ὑπουργεῖον Ἐξωτερικῶν".

Ἐξάλλου ὁ Γιάννης Π. Πικρὸς στο βιβλίον του " Ὁ Βενιζέλος και τὸ Κυπριακόν" γράφει ὅτι ὁ Βενιζέλος ὑπηρεσιακά με ἐγγράφον του πρὸς τον Ἀλέξη Κύρου στὶς **13 Μαΐου 1931** διαμηνούσε (σελ **100**):

"Παρακαλῶ να καταστήσετε ἐμπιστευτικῶς γνωστὰς εις τους ἐγκυρωτέρους ἐκπροσώπους του Κυπριακοῦ ἀγῶνος τὰς κατωτέρω ἀντιλήψεις μου ἐπὶ του υπ' ἀριθμ. **515** ἐγγράφου σας:

"Ἡ παραχώρησις ἐυρυτέρων πολιτικῶν ἐλευθεριῶν θα ἔπρεπε να γίνῃ εὐχαρίστως δεκτὴ ἀπὸ κάθε Κύπριον πατριώτην.

Δεν βλέπω ποίαν χρησιμότητα μπορεῖ να ἔχη ἡ ἐμμονὴ εις την σημερινὴν ἀδιαλλαξίαν και μάλιστα ἡ ἐντασις αὐτῆς εις ἀπάντησιν παραχωρήσεων αἱ ὁποῖαι ἐπιτρέπουν να προσδοκῶμεν βελτιώσιν τῆς παρούσης καταστάσεως.

Κατὰ τους χρόνους των Κρητικῶν ἀγῶνων ἐδοκίμασα πολλάκις τ' ἀποτελέσματα τῆς στείρας ἀντιδράσεως, την οποίαν ἐνεθάρρυνε τότε ἡ πολιτικὴ τῆς ἐλευθέρου Ἑλλάδος και ἐπιθυμῶ ν' ἀποτραπῆ ἡ ἐπανάληψις των παλαιῶν σφαλμάτων.

Ἡ ἀποδοχὴ και ἡ ἀσκήσις των τυχόν παρασχεθησομένων νέων ἐλευθεριῶν και ἡ διεκδίκησις διὰ νομίμων μέσων, ἐυρυτέρων τοιούτων μου φαίνεται

η μόνη ενδεικνυόμενη διά την Κύπρον οδός.

Πρέπει να εγκαταλειφθή η αντίληψις ότι είναι δυνατόν το βάρος της Κυπριακής δυνάμεως να φέρη αποτελέσματα τα οποία αν επιδιωχθούν με λογικώτερα μέσα να ωριμάσουν αφ' εαυτών όταν έλθη το πλήρωμα του χρόνου".

Ο Κύρου όμως συνέχιζε το "βιολί" του και προκάλεσε όπως ήταν φυσικό και τις αντιδράσεις του Κυβερνήτη Ρόναλντ Στορρς και των βρετανών στη μητροπολιτική Αγγλία.

Όπως παραδέχεται ο ίδιος στο βιβλίο του είχε συνδεθεί με τους ενωτικούς και τους πιο αδιάλλακτους Μητροπολίτες Κιτίου Νικόδημο Μυλωνά και Κυρηναίος Μακάριο (γύρω από τον τελευαίο είχαν συνασπισθεί οι άνθρωποι που είχαν κινηθεί για την ίδρυση νέας μυστικής οργάνωσης με την ονομασία ΕΡΕΚ, που πίστευε σε μαχητική δράση) το Ν. Λανίτη, το Σ. Λοϊζίδη και άλλους.

Για τον Μητροπολίτη Μακάριο έγραφε:

"Ο Πατριωτισμός του ήτο τόσο μεγάλος ώστε να τον εμποδίζη ενίοτε να αντιλαμβάνεται και δεόντως να υπολογίζη τας δυνατότητας της στιγμής. Συστηματικώς απέφευγεν οιαδήποτε επαφήν προς τον Αγγλον Κυβερνήτην, διά τον οποίον ένεκα της ευθαρσούς γλώσσης και του αδάμαστου θάρρους του ήτο περίπου ότι είναι το κόκκινο πανί διά τον τάυρον".

Ο Κυρηναίος Μακάριος είχε ακόμα κάτι στο ενεργητικό του που είχε προκαλέσει τη εκτίμηση του Κύρου: Τη συλλογή χρημάτων στη Μητροπολιτική του περιφέρεια από το **1928** (Ελευθερία **18.7.1928**) που τελικά του επέτρεψαν να αγοράσει το πρώτο αεροπλάνο για την Ελληνική Αεροπορία.

Για το Νικόδημο Μυλωνά έγραφε ο Κύρου:

" Μέλος του Νομοθετικού Συμβουλίου της Κύπρου, ήτο ο φύσει και θέσει αρχηγός μεταξύ των δώδεκα μελών του Σώματος τούτου των οποίων κάθε προσπάθεια προσέκοπτεν εις την αδιάρρηκτον συμμαχίαν των τριών τουρκικων μελών με τους εννέα εξ οφφίκιο Αγγλους, τους έχοντας επικεφαλής αυτών τον κυβερνήτην. Του είπον κάποτε ότι ενεθύμιζε τον

Παπαφλέσσαν με την διαφοράν όμως ότι αυτός αντί των "Αγίων ψευδών" του αρμητικού Γρηγορίου Δικαίου εχρησιμοποίησε πάντοτε τη ωμήν γλώσσαν της αληθείας".

Για τους άλλους ηγέτες έγραφε ο ένας είχε βοηθήσει τον άλλο στην αποστολή του:

"Αλλά και με τους λαϊκούς ηγέτες του κυπριακού λαού τους αναφερθέντας ήδη δημοσιογράφους και τους βουλευτάς και δημάρχους των διαφόρων περιοχών, τους Περίδην, Μιχαηλίδην, Λανίτην, Δέρβην, Δημητρίου, Ζήνωνος, Θεοδότου, Χατζηπαύλου, Σαυρινάκη, Σεβέρην, Εμφιετζήν, Νικολαΐδη, Λοϊζίδην, Ιωαννίδην, Φιερόν κλπ, συνεδέθη φιλικώς τολμώ δε να νομίζω ότι εβοηθήθημεν αμοιβαίως εις την αποστολήν μας. Γραφικωτέρω φυσιογνωμία μεταξύ των κυπρίων εκείνων αγωνιστών υπήρξεν αναντιρρήτως ο εκ Λεμεσού Νικόλαος Κλ. Λανίτης, ο οποίος είχεν επιτύχει ν' αναπτύξει στενάς σχέσεις με τους πολιτικούς, δημοσιογραφικούς και Φιλολογικούς κύκλους των Αθηνών".

Ο Στορρς βλέποντας την ενεργό ανάμιξη του Κύρου άρχισε να δυσανασχετεί στην αρχή και μετά να διαμαρτύρεται και τελικά ζήτησε την ανάκληση του από την Κύπρο.

Αυτό το έκαμε αφού απευθυνθήκε απευθείας από τον ίδιο τον πρωθυπουργό της Ελλάδας Ελευθέριο Βενιζέλο το καλοκαίρι του 1930 σαν συναντήθηκαν στο Λονδίνο.

Αναφέρει Κυβερνήτης Στορρς στα απομνημονεύματά του (**Orientations 1937**):

"Ο κ. Βενιζέλος επισκέφθηκε το θέρος εκείνο την Αγγλία για τις βυρωνικές γιορτές στο **Newstead Abbey**, έλαβα δε τη εξουσιοδότηση των υπουργείων Αποικιών και Εξωτερικών να συνομιλήσω με αυτόν στην ελληνική Πρεσβεία.

Τον είχα γνωρίσει στην Αλεξάνδρεια στη διάσκεψη της ειρήνης και τον βρήκα να διάκειται ειλικρά και φιλικά.

Επέμενε στην ουδέτερη καά πάντα άψοψη στάση

του ίδιου και της κυβέρνησης του, παραδέχθηκε ότι δεν μπορούσε πάντοτε να βασίζεται στους υπαλλήλους του και υποσχέθηκε ότι ο κ. Κύρου θα ανακαλείτο από την Κύπρο "σύντομα"

Ρώτησα πόσο σύντομα και απάντησε κατά τα τέλη του Αυγούστου.

Με κράτησε για μια σχεδόν ώρα και όταν αναχώρησα μου είπε ότι γνώριζε πλήρως για τις σκληρές προσπάθειες μου προς εξυπηρέτηση της Κύπρου.

Δεν αμφέβαλλα ως προς την υπόσχεση του κ. Βενιζέλου όμως (ίσως εν αγνοία του) επιτράπηκε στον Κύρου όπως σε αναμονή της ανάκλησης του, επιστρέψει από την άδεια του στη Λευκωσία".

Εξ άλλου ο Αλέξης Κύρου σημειώνει στο βιβλίο του για το όλο θέμα:

"Ο Sir Ronald Storrs βαρέως φέρων την μικράν συμβολήν μου εις την μεγαλειτέραν συνοχήν μεταξύ των κυπρίων ιθυνόντων και εις την θεμελίωσιν της ενωτικής κινήσεως επί θετικωτέρων βάσεων, πιθανώτατα δε υπερβάλλων εις την σκέψιν του την συμβολήν εκείνην, είχε χαλάσει τον κόσμον εις το **Colonial Office** διά να προκληθή η ανάκλησις μου.

Πράγματι, ως εκ των υστέρων έμαθα, επεσκέφθη εν ο Αθήναις πρεσβευτής της Αγγλίας κατ' Ιούνιον του **1931** τον Βενιζέλον, αναπληρούντα, την εποχήν εκείνην, τον εις το εξωτερικόν απουσιάζοντα Μιχαλακόπουλον, και εζήτησε φιλικώς και ούτως ειπείν ανεπισήμως, την αθόρυβον μετακίνησιν μου. Ο Πρωθυπουργός χωρίς να μεριμνήση προηγουμένως να ενημερωθή υπό της υπηρεσίας, έσπευσε να το υποσχεθή και ωμίλησε σχετικώς εις τον τότε Γενικόν Διευθυντήν του Υπουργείου Εξωτερικών Νικόλαον Μαυρουδή. Παρομοίαν υπόσχεσιν έδωκεν ενα μήνα βραδύτερον και εις τον ίδιον τον Στορρς εν Λονδίνω".

Παρά τις αντιδράσεις του Ρόναλντ Στορρς και των Βρετανών ο Κύρου επανήλθε στο νησί όπου συνάντησε ένα ένα εντελώς διαφορετικό κλίμα σύγχυσης και διάσπασης.

Η κατάσταση αυτή αναφέρει στο βιβλίο ο Αλέξης Κύρου μπορούσε να διορθωθεί μόνο με την ανάληψη κάπως περισσότερο αδιάλλακτου αγώνα.

Προσθέτει:

" Τον Σεπτέμβριον, ευρισκόμενος δι' οικογενειακούς λόγους επ' αδεία εις την Λωζάννην επεσκέφθην εις την Γενεύην τον προϊστάμενον μου, ο οποίος είχεν έλθει διά την συνέλευσιν της κοινωνίας των Εθνών και επληροφορήθην παρ' αυτού ότι επρόκειτο ν' ανανακληθώ (τοποθετούμενος μάλιστα εις την πρεσβείαν των Παρισίων, κατόπιν σχετικής αιτήσεως του Νικολάου Πολίτη). Εξήγησα τότε, εις τον αείμνηστον Μιχαλακόπουλον, εκ νέου την δημιουργηθείσαν κατάστασιν και έλαβον τελικώς την συγκατάθεσιν του, όπως επιστρέψω διά τινας μηνας εις την εν Κύπρω θέσιν μου.

Εις την Λευκωσίαν όμως ευρέθην- αλλοίμονον- ενώπιον πλήρους χάους δημιουργηθέντος (ως είχαν προείπει και δεν ήτο άλλωστε δύσκολον να προβλεφθή) εκ των συστάσεων του Βενιζέλου.

" Συνταγματικοί" και "έθνικισταί" αλληλοεκατηγορούντο και αλληλοϋβρίζοντο δημοσία από των στηλών των εφημερίδων, οι περισσότεροι εκ των πρώτων κατηγογέλλοντο υπό των "αδιαλλάκτων" ως "προδόται" και "μίσθαρνα όργανα του Λονδίνου", η "Εθνική Οργάνωσις Κύπρου" είχεν εξ ολοκλήρου νεκρωθή και ο Στορρς παρηκολούθει γαυριών, το συνεχώς ευρυνόμενον χάσμα μεταξύ των, προ ολίγου ακόμη ηνωμένων θρησκευτικών και λαϊκών ηγετών των ελληνοκυπρίων.(Η τοιαύτη χαιρεκακία του εκδηλούται απροκαλύπτως εις τα Απομνημονεύματα του).

Μία μόνον, οδός έμενε προς πρόληψιν μεγαλειτέρας διαιρέσεως και διατήρισιν των, μετά περισσής δυσκολίας εξασφαλισθέντων, "στεγανών διαμερισμάτων" μεταξύ Αγγλων κυβερνώντων και Ελλήνων Κυβερνωμένων, η ανάληψις κάπως περισσότερον αδιάλλακτου αγώνος, ο οποίος θα ήτο ανεκτός εις την ανεξεγερθείσαν λαϊκήν γνώμην και θα

επανάφερε την εκλείψασαν παγκύπριον συνοχήν, ενώ
εξάλλου, θα προελάμβανεν απονενομημένας διενεργείας
των αδιαλλάκτων και της θερμοαίμου νεολαίας".